

Kaja Dolar, Ivana Petric Lasnik, Petra Seitl
**Novi časi in novi pristopi: generacija Z se uči slovenščine
kot tujega jezika**

objavljeno v:

Nataša Pirih Svetina, Ina Ferbežar (ur.): *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi
in tuji jezik. Obdobja 41*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2022.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-41/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2022.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

NOVI ČASI IN NOVI PRISTOPI: GENERACIJA Z SE UČI SLOVENŠČINE KOT TUJEGA JEZIKA

Kaja Dolar

Centre de recherche Europes-Asie, Institut des langues et civilisations orientales, Pariz
dolar.kaja@gmail.com

Ivana Petric Lasnik

Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Universiteit Gent, Gent
Faculté de Lettres, Traduction et Communication, Université Libre de Bruxelles, Bruselj
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
ivana.petriclasnik@ff.uni-lj.si

Petra Seidl

Institut des langues et civilisations orientales, Pariz
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
petra.seidl@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.41.31-38

Učitelji in predavatelji v razvitem svetu se soočajo s prihodom nove generacije, t. i. generacije Z, ki ima svoje značilnosti ter posledično v izobraževalni proces prinaša spremembe. Naša raziskava potrjuje, da tudi učitelji slovenščine kot tujega jezika v tujini pri študentih zaznavajo nekatere lastnosti, ki so značilne za generacijo Z. Raziskale smo tudi, katere metode učitelji uporabljajo, da bi se na zaznane spremembe učinkovito odzvali. V zaključku podajamo nekaj primerov dobre prakse in poudarjamo pomen tehtnega razmisleka za nadaljnji razvoj didaktičnih pristopov in metod pri delu z generacijo Z.

slovenščina kot tuji jezik, učitelj slovenščine, generacija Z, didaktika, učne metode

Teachers and lecturers around the developed world are facing the advent of a new generation, so-called Generation Z, manifesting its own characteristics and special features, which entail changes in the educational process. The survey presented in this article confirms that teachers of Slovenian as a foreign language abroad perceive some traits in their students that are characteristic of Generation Z. It also investigated which methods teachers use to respond effectively to the perceived changes. It concludes by giving some examples of good practice and emphasizing the importance of thorough reflection to allow the further development of teaching approaches and methods for working with Generation Z.

Slovenian as a foreign language, Slovenian teacher, Generation Z, teaching theory, teaching methods

1 Uvod

Lektoratov in študija slovenščine se na tujih univerzah vsako leto udeležuje okoli 2000 študentov in študentk (prim. Letno poročilo 2021: 5). Nove generacije s seboj prinašajo spremenjene potrebe, želje, cilje in pričakovanja, ki so vsaj deloma povezani s hitrimi družbenimi spremembami. Vse to predstavlja izziv za učiteljice in učitelje, predavateljice in predavatelje slovenščine kot tujega jezika (TJ),¹ ki pouk in predavanja izvajajo, ter od njih zahteva stalno prilagodljivost in prilagojenost.

V prispevku se osredotočamo na generacijsko teorijo in generacijske spremembe, povezane s t. i. generacijo Z, v kontekstu poučevanja slovenščine kot TJ. S praktično raziskavo smo želele preveriti hipotezo, da v naše učilnice na univerzah zunaj Slovenije v zadnjih letih prihajajo drugačne generacije študentov, njihove spremenjene lastnosti, želje in pričakovanja pa vplivajo tako na njihovo motivacijo in uspešnost kot tudi na organizacijo in izvedbo učnega procesa. V prvem delu prispevka opišemo obstoječe generacijske teorije in raziščemo, koliko se ti opisi ujemajo s študenti slovenščine kot TJ, ki jih trenutno srečujemo v razredu. V drugem delu analiziramo, kako se generacijske spremembe odražajo neposredno v procesu poučevanja slovenščine, ter se osredotočamo na metode in praktične rešitve – kako na te spremembe učinkovito odgovoriti pri pouku slovenščine kot TJ.

2 Generacijska teorija in generacija Z

Generacijo definiramo kot skupino ljudi iste starosti, ki živi v istem času in ima podobne interese ali nazore (SSKJ), nanje vplivajo podobne družbene, kulturne in ekonomske razmere ter tehnološki razvoj (Seemiller, Grace 2017). Strauss in Howe (1991) sta v t. i. generacijski teoriji generacije razdelila na babyboom generacijo (rojeni v obdobju 1943–1963), generacijo X (rojeni v obdobju 1963–1984), milenijce oz. generacijo Y (rojeni v obdobju 1984–2000) in generacijo Z (rojeni po letu 2000) (Popova 2017).²

Na posebnosti generacije Z in na metode poučevanja te generacije opozarjajo številni avtorji (Cilliers 2017; Popova 2017; Mohr, Mohr 2017; Schwieger, Ladwig 2018; Demir, Sönmez 2021 idr.). Generacija Z je bila rojena v času na prelomu tisočletja in je danes stara 22 let ali manj, kar pomeni, da smo v zadnjih nekaj letih (natančneje do pet let) to generacijo v učilnicah (pogosteje) srečevali tudi učitelji slovenščine v tujini. Gre za generacijo, ki vse od rojstva živi v globalno-tehnološkem svetu, kar močno vpliva na njeno vsakdanje življenje in obnašanje v izobraževalnem procesu (Demir, Sönmez 2021), kjer se zdi, da tehnologijo in vizualne medije želi in pričakuje. Učitelji, ki si ne prizadevajo za vključitev modernih tehnologij v proces izobraževanja, tvegajo, da bodo v očeh študentov dolgočasni (Anyushenkova idr. 2019).

1 V nadaljevanju moške oblike (študentje, učenci in učitelji) uporabljamo za katerikoli spol.

2 Nekateri drugi avtorji lahko letnice, s katerimi zamejujejo različne generacije, določajo nekoliko drugače, kakor so različna tudi poimenovanja generacije Z, vendar med njimi ne prihaja do pomembnih razhajanj (prim. Mohr, Mohr 2017; Demir, Sönmez 2021).

Za študente generacije Z je značilno nenehno iskanje informacij prek spleta, do njih dostopajo hitro, kjerkoli in kadarkoli ter jih tudi hitro predelujejo, kar pa po drugi strani pomeni, da lahko globlje sporočilo besedil zanje ostane neznano (Popova 2017). Zaradi izpostavljenosti (pre)veliki količini informacij je njihova sposobnost koncentracije na nižji ravni kot pri prejšnjih generacijah (Maulina idr. 2020). Pomembno vlogo tu igra koncept takojšnjega zadovoljstva, zato se pozitivno odzivajo na pohvale in pozitivne spodbude. Čeprav so odprtega duha in tolerantni, pa so lahko tudi individualistični in imajo manj komunikacijskih spretnosti kot prejšnje generacije, kar lahko predstavlja velik izziv za delo v skupini (Demir, Sönmez 2021). Študente generacije Z zanima predvsem praktično in uporabno znanje, ki ga lahko uporabijo v neki realni situaciji (Semiller, Grace 2017). Tudi sicer je izjemnega pomena, da se študentom natančno pojasni namen ter kratkoročne in dolgoročne koristi neke naloge – obenem pa s tem zadovoljimo tudi njihovo potrebo po uporabnem učenju (Seemiller, Grace 2017; Demir, Sönmez 2021).

Študenti generacije Z so opazovalci, radi se učijo ob video vsebinah in pri opravljanju dane naloge najprej opazujejo druge (Seemiller, Grace 2017). To so študenti, ki si želijo pridobiti čimprejšnjo povratno informacijo ter imeti več možnosti izbire in se v učnem procesu vsaj malo tudi zabavati, pri tem pa vidijo učitelja kot neke vrste dirigenta različnih oblik učnih dejavnosti (Cilliers 2017; Demir, Sönmez 2021).

3 Raziskava in metodologija

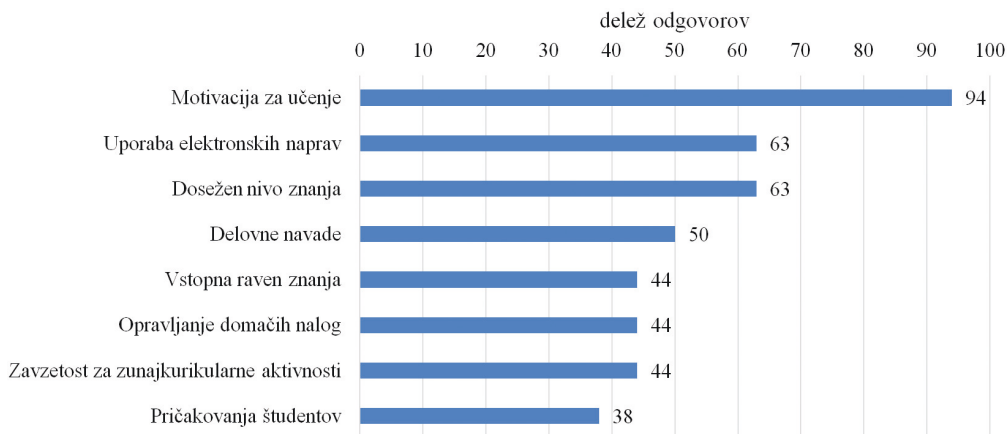
Prispevek je osnovan na analizi rezultatov vprašalnika, namenjenega učiteljem slovenščine kot TJ v tujini. Raziskavo smo izvedle aprila 2022 s pomočjo spletnega orodja IKA, ki je odgovore tudi avtomatično obdelalo. Vprašalnik je vseboval 18 vprašanj zaprtega tipa (nekatera so vključevala odgovor *drugo* z možnostjo odprtega odgovora) in je bil razdeljen na več delov: vprašanja o udeležencih ankete, vprašanja o tipoloških značilnostih študentov, vprašanja po mnenju o študentih in vprašanja o uporabljenih metodah in pristopih. Anketa je bila prvenstveno namenjena učiteljem na univerzah (študij, lektorat), odzvali pa so se tudi učitelji dopolnilnega pouka v tujini; nanjo je odgovorilo 42 učiteljev, ki učijo slovenščino po vsem svetu.

Z raziskavo smo želele natančneje raziskati značilnosti generacije Z, toda najprej namenimo nekaj besed učiteljem oz. predavateljem. Največ anketiranih učiteljev (45 %) slovenščino poučuje v okviru dopolnilnega pouka v tujini, 40 % na lektoratu na univerzi, 38 % v okviru univerzitetnega študija (kot prvo/glavno smer ali kot B-študijsko smer, kot vzporedni, zaporedni ali izredni študij – študij ob delu, upokojenci ipd.), 14 % pa jih slovenščino uči na različnih večernih tečajih (nekateri učitelji učijo na več mestih, zato skupni seštevek presega 100 %). Dobra polovica anketiranih učiteljev slovenščino poučuje več kot 10 let, kar pomeni, da gre za učitelje z bogatimi izkušnjami poučevanja slovenščine kot TJ. Raziskava nakazuje, da gre za strokovne in predane predavatelje: učitelji zase ocenjujejo, da pogosto razmišljajo o novih metodah poučevanja (83 %) in se trudijo ohranjati didaktično svežino (78 %).

V nadaljevanju se osredotočamo na študente, ki spadajo v generacijo Z (trenutno so stari 22 let ali manj). Rezultati raziskave kažejo, da se ti študentje najpogosteje učijo slovensko na univerzah in na lektoratih (redkeje pa pri dopolnilnem pouku in na večernih tečajih).

4 Študenti slovenščine kot TJ skozi prizmo generacijske teorije

Z raziskavo smo želele najprej preveriti, ali učitelji zaznavajo značilnosti generacije Z pri študentih slovenščine in kako te vplivajo na delo v razredu. Rezultati raziskave so pokazali, da 41 % učiteljev pri svojih študentih zaznava spremembe, ki so najbolj opazne pri motivaciji za učenje ter pri uporabi elektronskih naprav in pri doseženi ravni znanja – to pa se ujema z raziskavami na tem področju, ki poudarjajo in priporočajo možnost uporabe informacijskih tehnologij v učnem procesu (Cilliers 2017; Demir, Sönmez 2021). V literaturi (Demir, Sönmez 2021) lahko beremo tudi, da pri pripadnikih generacije Z motivacija za učenje upada, kadar pouk dojemajo kot neprimeren, ne dovolj zanimiv ali premalo uporaben. V raziskavi nismo merile upadanja oz. rasti različnih spremenljivk, prikazanih na Grafu 1, temveč smo učitelje spraševale le po tem, ali na teh področjih opažajo kakršnekoli spremembe. Odgovori so pokazali, da so se pri študentih slovenščine kot TJ spremenile tudi delovne navade, vstopna raven znanja, opravljanje domačih nalog in zavzetost za sodelovanje pri zunajkurikularnih aktivnostih (Graf 1).

Graf 1: Področja, kjer učitelji zaznavajo največje spremembe pri študentih slovenščine kot TJ v zadnjih petih letih.³

Učitelje smo spraševale tudi po splošnem vtisu, ki ga imajo o svojih študentih v letu 2022. Kar 62 % jih je odgovorilo, da študentje radi delajo z avdiovizualnimi gradivi, predvsem videi, pri čemer ni mogoče zagotovo trditi, da gre zgolj za značilnost generacije Z in da ta odstotek ni vsaj deloma povezan s pandemičnimi razmerami. Več kot polovica jih opaža, da njihovi študentje pri delu v razredu uporabljajo elektronske

3 Možnih je bilo več odgovorov, tako da skupni seštevek odgovorov presega 100 %.

naprave kot učni pripomoček, 38 % študentov pa pri nalogah za pisanje uporablja spletne prevajalnike. Tudi na tem področju se vedenja študentov ujemajo s prej predstavljenimi opisi generacije Z. Zanimivo pa je, da je naša raziskava pokazala, da po mnenju učiteljev študentje ne dajejo nujno prednosti interaktivnim nalogam pred klasičnimi, pri katerih morajo uporabljati pisalo in papir.

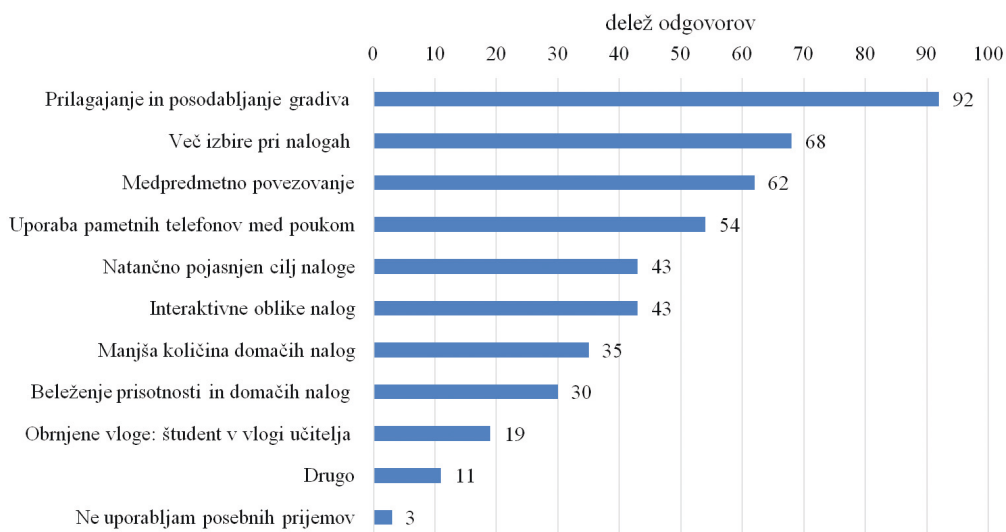
Čeprav je ena od značilnosti generacije Z, da ima težave z ohranjanjem pozornosti in koncentracije, naša raziskava tega ne potrjuje (le desetina učiteljev je odgovorila pritrdilno). Prav tako glede na pridobljene rezultate ne moremo trditi, da so študentje nagnjeni k individualizmu, saj se več kot 70 % anketiranih ni strinjalo s trditvijo, da študentje slabo funkcionirajo v skupini. Zaskrbljujoče pa je dejstvo, da dobra četrtina učiteljev meni, da imajo študentje težave z razumevanjem globljega pomena besedila.

Omenile smo že, da se pripadniki generacije Z pozitivno odzivajo na spodbude in pohvale pri učenju. V naši raziskavi se ta vidik potrjuje, saj je več kot polovica učiteljev odgovorila, da si študentje želijo več takojšnjih povratnih informacij, več kot 70 % pa jih navaja, da študentje za uspešno opravljanje obveznosti potrebujejo veliko spodbude in pohvale s strani učitelja. Rezultati nakazujejo tudi nekatere druge problematične točke – četrtina odgovorov nakazuje, da imajo študentje težave pri pomnjenju organizacijskih in tehničnih informacij v zvezi s študijskimi obveznostmi (denimo datum za oddajo domače naloge ipd.), tretjina pravi, da študentje redko delajo domače naloge in niso motivirani za dodatne zunajkurikularne aktivnosti.

5 Metode in pristopi pri poučevanju generacije Z, ki se uči slovensko

Učitelji pri študentih torej zaznavajo nekatere lastnosti, ki so značilne za generacijo Z, v raziskavi pa smo želele preveriti tudi, kako se nanje odzivajo in kako jih upoštevajo pri organizaciji in izvedbi pouka (cilji, metode, aktivnosti, gradiva ipd.). Generacija Z je vajena osebnih prilagoditev in možnosti izbire praktično vsepovsod (spletne trgovine, restavracije s hitro prehrano, platforme, kot je Netflix, ipd.), enako pa pričakujejo tudi v izobraževanju (Gortan 2019). To od učiteljev zahteva, da nenehno prilagajajo in posodablajo gradiva in metode glede na potrebe in raven znanja študentov, kar glede na rezultate raziskave (Graf 2) aktivno počne 92 % učiteljev, 83 % pa jih pogosto razmišlja o novih metodah poučevanja. 68 % učiteljev ponuja tudi več izbire pri nalogah, kar študentom daje občutek, da so aktivni soustvarjalci pouka, in dviguje raven njihove motivacije.

Druga uporabljena učna metoda je medpredmetno povezovanje, ki ga v proces poučevanja aktivno vključuje 62 % učiteljev. Glede na praktično usmerjenost današnjih študentov se zdi medpredmetno povezovanje, ki pripomore k lažjemu osmišljenju naučenega in vzdrževanju motivacije za študij, smiselno in potrebno. Trenutno je že uveljavljenih več primerov dobre prakse: branje slovenskih besedil pri nejezikovnih predmetih, izvedba dela predavanja nejezikovnega predmeta v slovenskem jeziku, medpredmetno povezovanje v obliki obravnave iste tematike pri različnih predmetih (zgodovina, književnost, slovnica) ter povezovanje med lektorati s pomočjo videokonferenčnih platform.

Graf 2: Metode, ki jih učitelji uporabljajo, da bi odgovorili na spremembe, ki jih zaznavajo pri študentih slovenščine kot TJ.⁴

Video vsebine, spletna in elektronska študijska gradiva ter mobilne aplikacije pri poučevanju generacije Z v predavalnici in zunaj nje uporablja dobra polovica učiteljev (54 %). Študentje lahko s telefoni snemajo krajše ali daljše video posnetke, drug drugega lahko denimo posnamejo pri igranju vlog (igro vlog kot metodo poučevanja pri svojem delu uporablja 19 % učiteljev). Prav tako lahko študentje posnamejo video z navodili za postopek, kar ustreza tudi vidiku uporabnega znanja, ki je študentom generacije Z zelo pomembno (Anyushenkova idr. 2019). Opravljanje nalog v video obliki je študentom zabavnejše, dopušča jim ustvarjalno svobodo, hkrati pa ob ogledu in poslušanju samih sebe lažje kritično ovrednotijo svoje znanje. Uporaba pametnih telefonov, tablic in računalnikov je povezana tudi z interaktivnimi nalogami, ki jih študentom daje 43 % učiteljev.

30 % učiteljev kot koristen pristop navaja beleženje prisotnosti in domačih nalog, prav tako pa je dobra tretjina zmanjšala količino domačega dela. To lahko razumemo v kontekstu velike količine informacij, ki so jim študentje izpostavljeni in zaradi katerih je njihova pozornost krajša kot pri prejšnjih generacijah. Dodatno obremenjevanje študentov z veliko količino informacij naenkrat, pa tudi z veliko količino domače naloge, ki je verjetno tako ali tako ne bi v celoti opravili, se torej ne zdi smiselno.

6 Zaključek

Naša raziskava kaže, da učitelji slovenščine kot TJ v tujini pri svojih študentih zaznavajo nekatere spremembe, značilne za generacijo Z. Največje spremembe so opazne pri motivaciji študentov za učenje ter pri uporabi elektronskih naprav in doseženi ravni znanja, želji po takojšnji povratni informaciji ter pohvali, vendar

4 Možnih je bilo več odgovorov, tako da skupni seštevek odgovorov presega 100 %.

pa učitelji pri njih ne zaznavajo posebnih težav z ohranjanjem pozornosti in koncentracije ali nagnjenostjo k individualizmu (ki so sicer značilne za generacijo Z). Med metodami, ki jih učitelji, vključeni v raziskavo, uporabljajo kot odgovor na spremembe, pa najpogosteje navajajo nenehno prilagajanje in posodabljanje gradiva, več izbire pri nalogah, medpredmetno povezovanje ter uporabo elektronskih naprav med poukom.

Pri učenju tujih jezikov je v tujini uveljavljenih več primerov dobre prakse za poučevanje generacije Z – med njimi denimo tečaji v hibridni obliki, kjer je učitelj nekakšen dirigent dejavnosti, bodisi v učilnici bodisi virtualno (Zaitseva 2018 v: Demir, Sönmez 2021). Zdi se, da učitelji slovenščine kot TJ poskušajo slediti tem trendom, navajajo pa tudi nekaj konstruktivnih lastnih pobud (povezovanje lektoratov s pomočjo videokonferenčnih orodij ipd.).

Izobrazba, ki jo ima večina učiteljev, ni prilagojena današnji generaciji študentov (Vuk Godina 2022), kar velja tudi za učitelje slovenščine kot TJ v tujini – le 16 % učiteljev, vključenih v raziskavo, ocenjuje, da je znanje metodike in didaktike, pridobljeno v času študija, še zmeraj učinkovito. Potreben je torej tehten razmislek o tem, kako naprej. Zdi se, da bo poučevanje v prihodnosti od učiteljev zahtevalo pristope, ki bodo še bolj osredotočeni na študenta (vsebine po meri ipd.). Morda je to najboljši način, da lahko študent razvije veščine in zmožnosti, se izraža in ostaja motiviran skozi celoten študijski proces (Popova 2017).

Prilagoditi moramo ne le načine poučevanja, ampak tudi gradiva ter najti kreativne načine za vključevanje informacijske tehnologije v učne aktivnosti – prav bi prišla denimo aplikacija, ki bi študentom omogočila vaje za sklone. Veljalo bi razmisliti o neke vrste banki gradiv z nalogami, kjer bi si lahko učitelji izmenjevali povezave do kakovostnih (avdiovizualnih) gradiv, ki bi jih lahko uporabili pri pouku – in to še pred prihodom nove generacije – generacije alfa, ki se napoveduje v prihodnjih desetletjih.

Literatura

- ANYUSHENKOVA, Olga, DIGTYAR, Olesya, ZAKIROVA, Elena, FOMINA, Natalia, ESINA, Lyudmila, 2019: Modern Technologies in Teaching Foreign Languages to Students of the Digital Generation. Louis Gómez Chova, Agustín López Martínez, Ignacio Candel Torres (ur.): *EDULEARN19 Proceedings. 11th International Conference on Education and New Learning Technologies: Palma, Spain. 1–3 July, 2019*. Valencia: IATED Academy. 3428–3434. <http://lib.uib.kz/edulearn19/files/papers/914.pdf> (dostop 17. 5. 2022)
- CILLIERS, Elizelle Juane, 2017: The Challenge of Teaching Generation Z. *People: International Journal of Social Sciences* III/1. 188–198. <https://grdsublishing.org/index.php/people/article/view/352/316> (dostop 17. 5. 2022)
- DEMIR, Bora, SÖNMEZ, Görsev, 2021: Generation Z Students' Expectations from English Language Instruction. *Journal of Language and Linguistic Studies* XVII/1 (special issue). 681–699. <https://www.jlls.org/index.php/jlls/article/view/2253/716> (dostop 17. 5. 2022)
- GORTAN, Alenka 2019: Generacija Z je tukaj. Kaj zdaj? Generation Z is here. Now what? Mojca Orel, Stanislav Jurjevčič (ur.): *EDUvision 2019: Modern Approaches to Teaching the Future Generations*. Ljubljana: EDUvision. 139–143. http://www.eduvision.si/Content/Docs/The_Book_of_Papers_EDUvision_2019.pdf (dostop 17. 5. 2022)

- Letno poročilo 2021. Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik*, 2022. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. https://centerslo.si/wp-content/uploads/2022/05/LP-2021_splet.pdf (dostop 17. 5. 2022)
- MAULINA, Hervin, ABDURRAHMAN, Abdurrahman, SUKAMTO, Ismu, KARTIKA, Niar, NURULSARI, Novinta, 2020: Z-generation Learner Characteristic and Expectation in the RI 4.0 Era: A Preliminary Research in Physics Teacher College in Lampung. *Journal of Physics: Conference Series* 1572.
- MOHR, Kathleen A. J., MOHR, Eric S., 2017: Understanding Generation Z Students to Promote a Contemporary Learning Environment. *Journal on Empowering Teaching Excellence* 1/1. 84–94. <https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1005&context=jete> (dostop 17. 5. 2022)
- POPOVA, Svetlana, 2017: Teaching Generation Z: Methodological Problems and their Possible Solutions. *Training, Language and Culture* 1/4. 25–38. [https://rudn.tlcjournal.org/archive/1\(4\)/1\(4\)-02.pdf](https://rudn.tlcjournal.org/archive/1(4)/1(4)-02.pdf) (dostop 17. 5. 2022)
- SCHWIEGER, Dana, LADWIG, Christine, 2018: Reaching and Retaining the Next Generation: Adapting to the Expectations of Gen Z in the Classroom. *Information Systems Education Journal (ISEDJ)* XVI/3. 45–54. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1179303.pdf> (dostop 17. 5. 2022)
- SEEMILLER, Corey, GRACE, Meghan, 2017: Generation Z: Educating and Engaging the Next Generation of Students. *About Campus* XXII/3. 21–26. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1002/abc.21293?journalCode=aaa> (dostop 17. 5. 2022)
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. www.fran.si (dostop 17. 5. 2022)
- VUK GODINA, Vesna, 2022: Vplivi sodobne generacije študentov na načrtovanje inovativnih pristopov k visokošolskemu izobraževanju. *Usposabljanje v okviru projekta Inovativno učenje in poučevanje v visokem šolstvu (INOVUP)*, 17. 1. 2022.